

LEDER

EU's 9/11

EU og Danmark har i alt for lang tid været nølende på flygtningeområdet. Vi har haft for lidt fokus på at løse interne problematikker og gjort en heftig indsats for at beskytte EU's eksterne grænser. Men den logik er ikke bæredygtig i en verden, hvor flygtningepresset stiger i forbindelse med klimakliser og konflikter.

af Charlotte Flindt Pedersen

Den anerkendte bulgarske politolog Ivan Krastev kaldte flygtningekrisen i 2015 "Europas 9/11", fordi den fundamentalt forandrede europæernes idé om Europa, om verden og om Europas plads i verden. Schengensamarbejdet og den frie bevægelighed i EU kom under pres, grænsehegn blev genopbygget, og politisk polarisering i forhold til spørgsmålet om migration og flygtninge er blevet den nye normal i Europa. I dag er der stadig pres på EU's ydre grænser. Flere tusinde flygtninge og

irregulære migranter sætter hvert år livet på spil, når de forsøger at krydse farlige migrationsruter over Middelhavet, den Engelske Kanal eller i grænselandet mellem Belarus og Polen.

Samtidig ser vi autoritære regimer ved Europas grænser, der truer med at skrue op for antallet af flygtninge og migranter som et led i deres politiske pres på EU. Ud over de menneskelige tragedier, der ligger bag disse tal, udfordrer presset på EU's grænser i form af flygtninge og mi-

Foto: Sushil Nash / Unsplash

granter de idealer, som de europæiske samfund er funderet på. Samtidig skaber det frygt og en oplevelse af politisk magtesløshed hos EU-borgerne, og det udnyttes politisk til polarisering af den offentlige debat.

Hvis vi imidlertid føler os udfordrede nu, så er det ingenting mod det, som er i vente. Man forventer en befolkningstilvækst i Afrika og Mellemøsten på op mod en milliard mennesker, som vil lægge yderligere pres på EU's grænser, især hvis klimaforandringer som forudset vil ramme det afrikanske kontinent uforholdsmæssigt hårdt og omdanne agrare områder til ørken.

I dag er millioner af unge fra Sudan til Afghanistan villige til at bruge deres familiers opsparing på at begive sig ud på livstruende rejser i hænderne på menneskehandlere for at vinde jackpotten i form af anstændige jobs, oplevelsen af sikkerhed og en forudsigelig fremtid. Samtidig vil klimakrisen og den ulmende fødevarekrise formentlig øge presset på EU's grænser. Det er i hvert fald det, som Putin kalkulerer i, når han skal underminere EU's sammenhold.

Intet fælles fodslag i EU

På trods af dette har vi stadig ikke fundet fælles fodslag om, hvordan vi håndterer migration- og flygtningeproblematiker i EU. Danmark og Storbritannien forsøger at udlicitere opbevaring og håndtering af flygtninge til Rwanda, mens Grækenland, Italien og Spanien føler, at de er alene om at modstå presset mod EU's sydlige grænse, fordi den nuværende Dublinforordning betyder, at det land, hvor en asylansøger ankommer til i EU's territorium, også er ansvarlig for behandlingen af asylansøgningen.

I realiteten har de sydeuropæiske lande derfor til tider undladt at registrere asylansøgere for i stedet at lade dem uhindret rejse videre til de nordligere europæiske lande. Og så er der situationen på Vestbalkan, hvor flygtninge og migranter lever under kummerlige forhold og behandles brutalt af politi og andre myndigheder.

I 2016 fremlagde Europa-Kommissionen et forslag til en gennemgribende reform af EU's asylsystem, men det lykkedes aldrig EU-landene at nå frem til en aftale. Derfor for-

søgte Kommissionen igen i efteråret 2020 at præsentere et bud på en fælles asyl- og migrationspagt, men foreløbig med samme resultat som med forslaget fra 2016.

Statens evne til at kontrollere, hvem og hvad der krydser statens grænser, er en central dimension i statens suverænitet. Dette relaterer sig til opgaven med at varetage sikkerhed, et samfund baseret på demokratisk forhandlede regler og lovgivning og den sociale og politiske kontrakt, som er skabt over generationer af politiske processer og demokratisk udveksling i denne stat. Derfor kan man ikke bare ignorere konsekvenserne af ukontrolleret indvandring eller andre former for bevægelser over grænsen. Manglende kontrol med statens territoriale grænser udfordrer altså statens sikkerhed og suverænitet, hvilket vi for alvor bliver mindet om i disse dage med Ruslands forsøg på med militærmagt at skabe kontrol over Ukraine. Store flygtningestrømme kan udfordre staters økonomiske kapacitet til at opretholde velfærden og presse eksisterende arbejdsmarkedsmodeller.

Den kulturelle påvirkning

Et område, som har været tabubelagt i den politiske debat om flygtninge og migranter i Danmark, er den kulturelle påvirkning som følge af indvandring. Desværre betyder denne tabuisering, at det er en diskussion, som ofte kapses af den yderste højrefløj.

Tonen bliver skinger og har tendens til at polarisere den politiske debat og føre til symbolpolitiske tiltag. Grundlæggende handler det om relationen mellem nation og stat. Vi har i Danmark set, hvordan spørgsmålet har inficeret alle områder af det politiske liv i mere end 20 år: Fra boligpolitik, skolepolitik til strafferetten, med indgreb i de personlige frihedsrettigheder i forhold til påklædning, og hvem man som dansk statsborger må gifte sig med, hvis man ønsker at bo i Danmark. Det har ligeledes ført til en umenneskelig behandling af børn født af syrienskrigere, som opholder sig i lejre i Kurdistan, eller hjemsendelse af flygtninge fra Syrien og Afghanistan til usikre forhold. Beslutningerne har presset vores normer, for hvad vi ville synes

er etisk acceptabelt under andre omstændigheder. Debatten om den kulturelle påvirkning bundet grundlæggende i en forhandling om, hvordan samfundet skal indrette sig eller tilpasse sig til de nye borgere. Skal man indføre nye nationale helligdage, lave om på menuerne i de offentlige madordninger og indføre lovgivning om kvinders beklædning? Hvordan skal samtalen foregå om religion i det offentlige rum? Hvad gør man, når religiøs praksis udfordrer de værdier, som er grundfæstet i EU's charter, den danske grundlov eller kvinders og seksuelle minoriteters rettigheder? I modsætning til USA og Canada er de fleste af de europæiske lande nationalstater, præget af de gamle nationsbærende befolkninger, der hviler på majoritetskulturens fundament.

Udenrigspolitikens rolle

Et af de instrumenter, som både EU og Danmark har anvendt for at undgå at tage fat på den indenrigspolitiske udfordring, er udenrigs- og udviklingspolitikken som et aktivt instrument til at løse aktuelle og presserende nationale interesser på migrationsområdet. Her er især udsendelser af udlændinge uden opholdsgrundlag, støtte til flygtningelejre i nørømråderne og partneraftaler med lande uden for EU dominerende.

EU og Danmark bruger i disse år flere ressourcer og udenrigspolitiske redskaber på migrationsområdet, og migrations- og flygtningeudfordringerne har betydet, at vi er villige til at indgå i langsigtede partnerskaber med stater uden for Europa – også med stater og aktører, som vi ikke nødvendigvis deler demokratiske værdier med, og som ikke står tilbage for at skrue op og ned på flygtningestrømme for at presse EU til indrømmelser på andre områder.

EU's demografiske udfordring

Paradoksalt står EU i disse år også overfor en af folkningskrise, som har potentiale til at udfordre os langt mere end immigration ind i EU. I lande som Letland og Bulgarien har det indre marked og den frie bevægelighed betydet, at store dele

af landene er blevet affolkede. Letland har mistet op imod en femtedel af sin befolkning til immigration til andre dele af EU. Det skaber mismod i den tilbageblivende del af befolkningen, som nu bor i affolkede landsbyer. Men generelt betyder faldende fødselsrater og aldrende befolkninger, at EU står over for en demografisk krise af et betydeligt omfang. Overlades den til sin egen dynamik vil det få alvorlige konsekvenser – økonomisk, socialt og politisk – og i sidste instans kan det true vores velfærd og EU's status i verden som økonomisk superpower.

For at holde arbejdsstyrken på det nuværende niveau og for at undgå fald i produktivitet og skatteindtægter med indskrænkning af de sociale goder til følge bliver EU nødt til at tage imod et stigende antal migranter. Men vores nationalstater er ikke gearret til dette. At erhverve statsborgerskab er ikke det samme som at blive accepteret kulturelt, og statsborgerskab og nationalitet er ikke det samme i de europæiske stater. Det gør integrationen mere kompliceret og mere politiseret.

Når europæiske ledere søger at navigere i migrationsspørgsmålets komplicerede politik, er der derfor et presserende behov for en klar vision, der kan integrere alle aspekter af migrationen: Den demografiske udfordring og affolkning, den kulturelle, økonomiske og politiske dimension. Udenrigspolitisk er opgaven mere udviklingspolitisk og handler om at klæde de afrikanske stater på til at klare klimakrisen og tilbyde deres befolkninger et alternativ til migration.

Det kræver en mere proaktiv tænkning i forhold til at skabe mekanismer for legal migration ind i EU – eventuelt i samarbejde med EU's eksterne partnere – der tager hensyn til staters suverænitæt.

Charlotte Flindt Pedersen er direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab og chefredaktør på Udenrigs.

Sofia, Bulgaria
Foto: Georgi Kyurpanov / Unsplash

Foto: Mahardhika Kim / Unsplash